

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande av avtalet om en enhetlig patentdomstol och med förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen och om tillämpning av avtalet samt om ändring av vissa andra lagar

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande av avtalet om en enhetlig patentdomstol och med förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen och om tillämpning av avtalet samt om ändring av vissa andra lagar (RP 45/2015 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet och lagutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 8/2015 rd
- lagutskottet LaUU 7/2015 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Liisa Huhtala, arbets- och näringsministeriet
- lagstiftningsråd Maarit Leppänen, justitieministeriet
- linjechef Jorma Hanski, Patent- och registerstyrelsen
- expert Riikka Tähtivuori, Finlands näringsliv rf
- jurist Minna Aalto-Setälä, Centralhandelskammaren
- europapatentombud Tomi Konkonen, Finska Patentombuds förening rf
- juridisk ombudsman Albert Mäkelä, Företagarna i Finland rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- marknadsdomstolen
- Innovationsfinansieringsverket Tekes
- Finlands Advokatförbund
- Finska Föreningen för industriellt rättsskydd rf
- professor Niklas Bruun.

Betänkande EkUB 12/2015 rd

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen godkänner avtalet om en enhetlig patentdomstol. Genom att Finland förbinder sig till avtalet fattas även beslut om Finlands deltagande i det nya europeiska patentsystemet samt om att förordningen om ett enhetligt patentskydd och förordningen om översättningsarrangemang för ett enhetligt patentskydd blir tillämpliga i Finland.

Propositionen innehåller ett förslag till blankettlag, genom vilken de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i avtalet om en enhetlig patentdomstol sätts i kraft att gälla som lag. I propositionen föreslås också att riksdagen godkänner att det avges en förklaring om provisorisk tillämpning av avtalet. Propositionen innehåller också förslag till ändring av patentlagen, rättegångsbalken, lagen om säkerställande av bevisning i tvistemål som gäller immateriella rättigheter, utsökningsbalken och strafflagen.

För att reformen av hela det europeiska patentsystemet ska träda i kraft förutsätts att tretton stater deponerar sina ratifikations- eller anslutningsinstrument till avtalet om en enhetlig patentdomstol. De föreslagna lagarna i propositionen avses träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet samtidigt som avtalet träder i kraft. Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2016 och avses bli behandlad i samband med den.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkter

Utskottet tillstyrker avtalet, avgivandet av en förklaring och lagförslagen utan ändringar.

Syftet med propositionen är att Finland åtar sig att följa avtalet om en enhetlig patentdomstol och därmed deltar i det nya europeiska patentsystemet. När avtalet träder i kraft kommer regelverket¹ om europeiska patent med enhetlig verkan (nedan kallade *enhetliga patent*) att börja gälla också i Finland och tvistemål som gäller enhetliga patent (plus efter en övergångstid också europeiska patent) kommer att behandlas i den patentdomstol som inrättas genom avtalet. Avtalets ikraftträdande kräver att minst tretton EU-medlemsländer² har ratificerat avtalet. Om riksdagen godkänner att en sådan förklaring som avses i propositionen avges kan vissa avtalsbestämmelser börja tillämpas redan innan avtalet träder i kraft internationellt³. Propositionen innehåller dessutom lagförslag som gäller ändringar i den materiella lagstiftningen.

Syftet med det nya patentsystemet är att underlätta patentering, sänka kostnaderna och öka rätts-säkerheten. Inom systemet med ett enhetligt patent kan den som ansöker om patent få patentskydd för sin uppfinning i alla länder som ratificerat systemet med en enda ansökan, färre över-

1 Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2012 om genomförande av ett fördjupat samarbete för att skapa ett enhetligt patentskydd och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1260/2012 om genomförande av ett fördjupat samarbete för att skapa ett enhetligt patentskydd när det gäller tillämpliga översättningsarrangemang.

2 Inklusivt Tyskland, Frankrike och Förenade kungariket.

3 Avtalet har undertecknats av 25 medlemsländer och till dags dato har det ratificerats av 8 medlemsländer.

Betänkande EkUB 12/2015 rd

sättningsförpliktelser och endast en patentavgift. Ett centraliserat domstolsförfarande undanröjer behovet att föra särskild talan i olika medlemsländer. Dessutom kan det nya systemet bidra till att göra tolkningen av patentreglerna enhetligare.

Utskottet konstaterar att genom avtalet och de relaterade förordningarna slutförs den process som inleddes i början av 2000-talet och som utskottet följt och kommenterat under de olika etapperna av beredningen⁴. Systemet med ett enhetligt patent erbjuder finländska företag ett nytt heltäckande alternativ när de vill skydda sina innovationer inom EU. Ju mer omfattande behov ett företag har av patentskydd, desto mer lönar det sig för det att använda sig av det enhetliga patentet. Det är viktigt, menar utskottet, att allt mer internationella finländska företag på det sätt som nu föreslås erbjuds samma verktyg för att skydda sina innovationer som i konkurrentländerna. Finland kan nu gå med i systemet redan under ikraftträdandefasen och därmed på bästa sätt tillförsäkra sig möjligheter att delta i arbetet med att utveckla systemet på ett sätt som är till största nytta för finländska aktörer.

Alla sakkunniga som utskottet hört har tillstyrkt propositionen, och lagutskottet kommer fram till samma slutsats i sitt utlåtande (LaUU 7/2015 rd). Grundlagsutskottet har ingenting att anmärka med anledning av propositionen (GrUU 8/2015 rd). Ekonomiutskottet kan instämma i dessa ståndpunkter och anser att propositionen beretts väl och att den är motiverad.

Domstolsförfarandet

Genom det föreslagna avtalet inrättas en ny internationell domstol som behandlar patenttvister. Den består av en förstainstansrätt, en överinstansrätt och ett kansli. Förstainstansrätten omfattar en central avdelning samt lokala och regionala avdelningar. En avtalsslutande medlemsstat får inrätta en lokal avdelning till förstainstansrätten och flera avtalsslutande medlemsstater får tillsammans inrätta en regional avdelning till förstainstansrätten. Beslut om lokala avdelningar kan vid behov ändras senare. Överklagandena koncentreras till överinstansrätten i Luxemburg.

Med tanke på rättssäkerheten och tillgång till rätten är det viktigt att Finland får en lokal avdelning till den enhetliga patentdomstolen, precis som regeringen föreslår. Enligt vad vi vet i dag skulle det alternativet framför allt tillgodose de finländska små och medelstora företagens behov på bästa sätt. Det är ett sätt att se till att det går att processa i Finland och på finska i de situationer som avses i artikel 33 i avtalet. Dessutom skulle en nationell lokalavdelning också bidra till att bevara patentkompetens i vårt land. Regeringen avser att lämna riksdagen en separat proposition om inrättande av en lokal avdelning.

Domstolsförfarandena i avtalet avviker delvis från våra nationella procedurer. Enligt inhämtad utredning uppfyller förfarandena dock kraven i 21 § i grundlagen på garantier för en rättvis rättegång. En större skillnad i förhållande till det nationella domstolsförfarandet är att man inför ett övre tak på ersättningen för rättegångskostnader. Avsikten är att hjälpa parterna att förutse och även kunna hålla styr på totalkostnaderna för en tvist. Det är meningen att ersättningstaket ska stå i proportion till tvistens ekonomiska värde. Också den part som vinner ett tvistemål kan således

⁴ Bland annat EkUU 16/2000 rd, 9/2006 rd, 8/2007 rd, 25/2008 rd, 14 och 38/2009 rd, 15/2010 rd och 47/2012 rd.

Betänkande EkUB 12/2015 rd

tvingas stå för en del av kostnaderna. Ekonomiutskottet anser i likhet med lagutskottet att ett sådant system mycket väl kan införas. En nyckelfråga så länge systemet fortfarande håller på att utarbetas är att säkerställa en rättvis tillgång till rätten för företag av olika storlek.

Kostnader

Vissa kostnadsfrågor saknar fortfarande delvis en lösning, närmare bestämt frågan om kostnaderna för deltagande i systemet, för utnyttjande av det enhetliga patentet och för eventuella domstolsförfaranden (ansöknings-, förnyelse- och domstolsavgifter). I dagens läge uppskattas årsavgiften för ett enhetligt patent höja progressionen mot slutet av patentets giltighetstid i jämförelse med de gällande patentavgifterna. Samtidigt räknar man med att vissa andra utgifter (bl.a. kostnaderna för översättning) minskar.

Domstolsavgifterna är ännu inte fastställda, men avsikten är att de ska täcka kostnaderna för domstolssystemet. Utifrån de presenterade alternativen kan avgifterna antas vara betydligt högre än våra nationella domstolsavgifter. När ärendena avgörs centralt av den enhetliga patentdomstolen behöver man emellertid inte längre föra talan parallellt i flera länder, eftersom alla avtalslutande länder är bundna av avgörandena. Dessutom måste det beaktas att domstolsavgifterna bara utgör en bråkdel av kostnaderna för ett patentmål. Den största utgiftsposten består av kostnaderna för advokat.

Finland kan nu gå med i patentsystemet genast när det införs och därmed bland annat påverka nivån på avgifterna på ett sätt som också garanterar små och medelstora företag realistiska möjligheter att försvara sina rättigheter i tvistemålsprocesser. Enligt uppgift håller Tekes på att bygga upp ett projekt för finansiering av innovationer i små och medelstora företag. Inom ramen för projektet kan företagen beviljas bidrag för skydd och försvar av sina immateriella rättigheter och även för köp av rådgivnings- och stödtjänster för innovationsverksamhet. Projekt av denna typ är viktiga, särskilt under de första åren av det nya systemet, menar utskottet.

Såväl regeringen som lagutskottet tar med fog fasta på att utgifterna inom justitieministeriets förvaltningsområde kommer att stiga när det nya systemet ska införas, särskilt under en övergångstid.

Patent- och registerstyrelsen

Patent- och registerstyrelsen kommer även i fortsättningen att bevilja nationella patent och att vara prövande myndighet enligt konventionen om patentsamarbete⁵ under Världspannsorganisationen för den intellektuella äganderätten (Wipo). Utvecklingen under de senaste cirka tio åren visar att särskilt de nationella patentansökningarna håller på att minska och antalet patent som Patent- och registerstyrelsen beviljat motsvarar totalt sett numera bara omkring en tredjedel av antalet under toppåren i början av 2000-talet. Patent- och registerstyrelsen måste således till viss del söka en ny inriktning på sin verksamhet.

⁵ Patent Cooperation Treaty; PCT.

Betänkande EkUB 12/2015 rd

Utskottet anser det vara viktigt att sörja för kontinuitet i Patent- och registerstyrelsens verksamhet. Särskilt små och medelstora företag måste fortsatt kunna få nationella patent till skäligt pris. Det finns också ett behov av experthjälp och rådgivning på modersmålet. Utfrågade sakkunniga har framfört att det är viktigt att kartlägga nya verksamhetsmodeller för Patent- och registerstyrelsen i syfte att intensiviera samarbetet mellan de nationella patentmyndigheterna och Europeiska patentverket. Dessutom bör man försöka stärka Patent- och registerstyrelsens ställning som mottagande och deltagande myndighet för Europeiska patentverket också med avseende på sökande utanför EU. Utskottet delar dessa åsikter.

Eftersom patenteringsinkomsterna minskar måste det utredas hur finansieringen av Patent- och registerstyrelsens verksamhet tryggas på längre sikt. Under en övergångsperiod behövs budgetmedel. Statens budgetproposition för 2016 innehåller därför ett tilläggsanslag på 1,3 miljoner euro under momentet för Patent- och registerstyrelsens omkostnader (32.40.03). Också systemet med enhetliga patent kommer att bidra till finansieringen, eftersom en ännu inte bestämd andel av årsavgifterna för enhetliga patent ska fördelas mellan de nationella patentmyndigheterna.

Kompetens

Reformen kommer att öka företagens valfrihet när de planerar omfattningen på patentskyddet. Företagen behöver allt större kompetens för att kunna utarbeta en patentstrategi utifrån sina egna behov i och med att alternativen blir fler. Patentskyddet utvidgas och antalet patent som är bindande för de finländska aktörerna ökar. Därmed måste företagen också i allt större utsträckning och mer aktivt ge akt på gällande patent för att lyckas upptäcka eventuella kränkningar av sina egna patent och samtidigt också undvika att kränka andras patent.

Både lagutskottet och flera sakkunniga har understrukt betydelsen av att bevara och utveckla den nationella kompetensen på patentområdet. Ekonomiutskottet instämmer i detta och poängterar att Finland systematiskt måste satsa på åtgärder som främjar immaterialrättslig kompetens. Exempelvis måste vi försöka få fler finländska patentombud att årligen avlägga Europeiska patentverkets (EPO) kompetensexamen, den europeiska lämplighetsprövningen (European qualifying examination; EQE). Det projekt som Tekes håller på att starta bidrar också till att utveckla patentkompetensen. Det är också viktigt att såväl stora som små finländska företag inser vilken central betydelse skyddet av immateriella rättigheter har för företagsverksamheten och internationaliseringen. Det krävs ett nära samarbete mellan myndigheterna och de berörda aktörerna i fråga om utbildning och information.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner avtalet i proposition RP 45/2015 rd och avgivandet av en förklaring enligt propositionen.

Riksdagen godkänner lagförslag 1–6 i proposition RP 45/2015 rd utan ändringar.

Betänkande EkUB 12/2015 rd

Helsingfors 25.11.2015

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Kaj Turunen saf
vice ordförande Harri Jaskari saml
medlem Harry Harkimo saml (delvis)
medlem Lauri Ihalainen sd
medlem Eero Lehti saml
medlem Rami Lehto saf
medlem Martti Mölsä saf
medlem Arto Pirttilahti cent
medlem Hanna Sarkkinen vänst
medlem Joakim Strand sv
medlem Antero Vartia gröna
ersättare Lasse Hautala cent
ersättare Juhana Vartiainen saml.

Sekreterare var

utskottsråd Tuula Kulovesi.